

Resim-İş Öğretmenliği Lisans Programı Öğrencilerinin Desen Başarı Düzeylerinin Arttırılmasında Üç Boyutlu Uygulamaların Etkisi

İsmail Eyüpoęlu¹, şehnaz Yalçın²

Özet: Görsel sanatlar eğitiminin en önemli halkalarından biri olan desen, birçok sanatçı tarafından sanat eğitiminin vazgeçilmez unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir. Desenin önemine karşın, sanat eğitimi veren kurumlarda desen dersiyle ilgili çeşitli sorunların yaşandığı araştırmalarla ortaya konmaktadır. Konuyla ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, desen dersinde karşılaşılan önemli sorunların başında, üç boyutlu formların (anatomiy, hacim, derinlik) doğru bir şekilde algılanarak iki boyutlu yüzeye başarılı bir şekilde aktarılamaması konusunun geldiği görülmektedir. Bu sorunun altında teorik ve pratik pek çok sebep yatıyor olsa da insan figürü gibi üç boyutlu ve karışık detaylara sahip konuların sadece görme duyusuyla yeterince kavranamamasından kaynaklandığını söylemek mümkündür. Öğrenme üzerine yapılan araştırmalar, öğrenme sürecinin duyu organlarıyla olan ilgisini ortaya koymakta ve etkili bir öğrenme sürecinin çoklu duyuşsal etkileşim sonucu gerçekleşebileceğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşımla, desen eğitiminin önemli konularından biri olan anatomiyin, görme duyusuna ek olarak dokunma/hissetme duyularının da aktif olduğu üç boyutlu uygulamalar yoluyla öğretiminin, öğrencilerin formları algılama ve kavrama kabiliyetlerinin arttırılabileceği, bu yolla da desen başarı düzeylerinin yükseltilebileceği öngörülmektedir. Bu noktadan hareketle bu araştırmada, görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin desen başarı düzeylerinin arttırılmasında üç boyutlu uygulamaların etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması modeliyle yürütölen araştırmanın çalışma grubunu Batı Karadeniz bölgesindeki bir devlet üniversitesinin resim-iş öğretmenliği lisans programında okuyan farklı sınıf düzeylerindeki 8 öğrenci oluşturmaktadır. 8 haftalık uygulama sürecini kapsayan araştırmada desen değerlendirme formu, araştırmacı ve öğrenci günlükleri, bireysel ve odak grup görüşme formları ve video kayıtlar yoluyla çeşitli veriler elde edilmiş ve elde edilen veriler nitel analiz yöntemleriyle çözümlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre üç boyutlu uygulamalar kapsamında gerçekleştirilen kil büst çalışması, uygulamaya katılan öğrencilerinin desen başarıları üzerinde anlamlı düzeyde gelişime neden olmuştur. Ortaya çıkan bu sonuç öğrenci görüşleriyle de desteklenerek, uygulamanın faydaları ve desen başarısına etkileri ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Desen, Desen Başarısı, Heykel, Üç Boyutlu Sanat Uygulamaları, Dokunma Duyusu.

Geliş Tarihi: 07.08.2023 – **Kabul Tarihi:** 22.09.2023 – **Yayın Tarihi:** 30.09.2023

DOI: 10.29329/mjer.2023.608.3

¹ **İsmail Eyüpoğlu**, Assist. Prof. Dr., Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Bartın Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-0705-6106

Correspondence: ieyupoglu@bartin.edu.tr

² **şehnaz Yalçın**, Dr., Art and Crafts Teacher Education., Marmara University, Atatürk Faculty of Education,

THE EFFECTS OF THREE-DIMENSIONAL ARTWORK ON IMPROVING THE DRAWING SKILLS OF VISUAL ARTS PRE-SERVICE TEACHERS

Abstract: Drawing, considered one of the essential pillars of visual arts education, has been widely acknowledged by many artists as an indispensable element of art instruction. However, research reveals that various issues are encountered in drawing classes at art educational institutions. Among the significant challenges faced in drawing classes is the difficulty in accurately perceiving and successfully transferring three-dimensional forms (anatomy, volume, depth) onto a two-dimensional surface. While numerous theoretical and practical factors contribute to this problem, it can be attributed to the limited comprehension of three-dimensional and intricate subjects, such as the human figure, solely through the sense of sight. Studies on learning emphasize the connection between the learning process and sensory organs, highlighting that effective learning occurs through multiple sensory interactions. Based on this approach, it is hypothesized that teaching anatomy, a crucial topic in drawing education, through three-dimensional applications involving not only the sense of sight but also touch and feel, can enhance students' ability to perceive and comprehend forms, ultimately leading to improved drawing skills. The aim of this study is to determine the effects of three-dimensional practices on enhancing students' drawing skills in the field of visual arts education.

An action research approach, a qualitative research method, was employed for this study. The research group comprised eight students from different class levels enrolled in the visual arts education program at a state university in the Western Black Sea region. The research spanned an 8-week implementation period. Data were collected through drawing evaluation forms, researcher and student journals, individual and focus group interviews, and video recordings. The obtained data were analyzed using qualitative analysis methods. The implementation of a three-dimensional practice involving a clay bust study led to significant improvements in the drawing skills of the participating students. The results were supported by the students' opinions, further reinforcing the benefits of the application and its impact on drawing success. In conclusion, the findings of this research highlight the positive effects of three-dimensional practices on enhancing students' drawing abilities. Integrating touch and feel with visual perception in the teaching of anatomy can improve students' comprehension of forms and contribute to the elevation of their overall drawing proficiency. These results emphasize the importance of incorporating multi-sensory interactions in art education to foster more effective learning experiences and skill development.

Keywords: Drawing, Drawing Achievement, Sculpture, Three-Dimensional Art Practices, Sense of Touch.

GİRİŞ

Desen, görsel sanatlar eğitiminin temel unsurlarından biri olarak kabul edilmekte ve birçok sanatçı tarafından sanat eğitiminin vazgeçilmez bir unsuru olarak görülmektedir. Artut'a (2018) göre, temel sanat eğitiminin çizimle (desenle) başlamasının nedeni duygu ve düşüncenin en yalın şekilde ifade edilmesidir. Benzer şekilde, Bedri Rahmi Eyüboğlu deseni, "resmin çatısı, kuruluşu ve iskeleti" olarak betimlerken (Eyüboğlu, 1986), Ingres ise deseni "sanatın namusu" olarak nitelendirir (Bulut, 2003). Desen eğitiminin amacı sanat eğitimi alan öğrencilerin görme ve kavrama yeteneklerinin geliştirilmesidir (Baymetov, 2020). Bu açıdan desen eğitimi; el göz koordinasyonu ile birlikte

öğrenciye bakmayı, nesnelere tanımayı, hacimleri karşılaştırmayı ve hareketi kavramayı öğretir (Emrali, 2007), bireylerin yaratıcılığının ortaya çıkarılmasına önemli katkılar sağlar (Gençer, 2011). Desen, kendi başına bir sanat alanı olmanın yanında fikirlerin somutlaştırılması için kullanılan önemli bir araçtır (Tversky, 1999) ve tüm görsel sanatların temelini oluşturmaktadır (Foster, 2007).

Desen eğitimi, sanat eğitiminin önemli bir parçasıdır ve öğrencinin sanat eğitimcisi kimliğini kazanmasında büyük etkiye sahiptir. Ancak yapılan araştırmalar, sanat eğitimi verilen lisans programlarında okutulan desen derslerinde uzun yıllardır çözülemeyen sorunların olduğunu ortaya koymaktadır (Ayaydın, 2010; Erol ve Aytekin, 2016; İmamoğlu, 2004; Kavuran, 2005; Kırıçoğlu, 2019; Rockman, 2000; Taşkesen, 2017). Bu sorunlar arasında ilk olarak desen dersinin süresi gelmektedir. Özellikle güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde lisans eğitimi boyunca desen dersinin iki dönem okutulması, desenin önemiyle çelişmektedir. Bu durumun çözümüne yönelik ortaya konan araştırmaların aksine 2018 yılında Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından öğretmenlik müfredatlarının güncellenmesiyle resim-iş öğretmenliği programındaki alan derslerinin süreleri daha da kısaltılmış, bu durum ise yaşanan problemlerin çözümünü güçleştirmiştir. Desen derslerinin süresi, verilecek desen eğitiminin niteliğiyle yakından ilgilidir. Bu bağlamda, hazırlık kurslarında aday öğrencilere benzer figürlerin tekrar tekrar yaptırılarak ezberletildiği ve şablon kompozisyonlar üretilmeye zorlandığı da düşünüldüğünde, kısa süreli desen eğitimi ile yanlış tekniklerin düzeltilemeyeceği rahatlıkla anlaşılabilir (Ayaydın, 2010). Bununla beraber öğrenci niteliği de desen dersinin başarısını etkileyen önemli unsurlardan biridir. Öğrencinin zekâ düzeyi, el-göz-beyin koordinasyonu, algı düzeyi, motivasyonu ve eğitim metodu da oldukça önemlidir (İmamoğlu, 2004). Ancak güzel sanatlar eğitimi veren bölümlerdeki desen dersi saatleri düşünüldüğünde öğrencilerin desen başarısı için gerekli olan temel beceri ve öğelerin tam anlamıyla kazanamayacağı açıktır (Ayaydın, 2010). Oysa başarılı bir desen eğitimi için öğrencilerin görme ve algılama gelişimlerinin desteklenmesinin yanında çizgi, ışık gölge, kompozisyon, anatomi gibi bir takım temel öğeler konusunda kapsamlı eğitim almaları ve bu eğitimleri özümsemeleri gereklidir. Bu kapsamda özellikle anatomi eğitimi, kısa süreli eğitimlerde verilmesi güç bir eğitimdir.

Sanat eğitiminde desen, temel bir unsurdur ve desenin temelini figür çizimi oluşturur. Figür çizimi için ise anatomi bilgisine sahip olmak kaçınılmaz bir gerekliliktir. Bu konunun önemini Fransız ressam Ingres, "İnsan vücudunun yüzeyini doğru şekilde ifade etmek için öncelikle onun kas ve kemik yapısını anlamak gereklidir." sözleriyle de vurgulamaktadır (Parramon, 2012). Anatominin bilimsel bir dille incelenmesinin kökenleri antik Yunan dönemine kadar uzanmaktadır. Özellikle ideal güzellik arayışı içerisindeki Yunan sanatçısı için yeryüzündeki en kusursuz varlık olan insanı, ideal bir güzellik anlayışı ile biçimlendirme çabası, insan anatomisinin sanatta önemli ve gerçekçi bir rol oynamasına yol açmıştır (Akyürek ve Akkaya, 2019). Yaşamış ve plastik sanatlarda eser vermiş hemen her sanatçı, figürlerini oluştururken bir şekilde anatomi ile ilgili bilgilerini de ortaya koymayı amaçlamıştır.

"Geceyi, kesilmiş ve parçalara ayrılmış kadvralar, insan etleri ve kemikleri arasında geçirmek, midenizi rahatsız edebilir" bu ifadeler, Leonardo da Vinci'nin 15. yüzyılda yazdığı "Resmin Kitabı" (Trattato della Pittura) adlı eserinden alınmıştır (Parramon, 2007). Leonardo'yla benzer şekilde, Michelangelo, Veronese, Raffaello, Tiziano gibi pek çok sanatçı da kilisenin yasaklamalarına rağmen insan anatomisinin gizemlerini anlamak için gizliden gizliye kadvralarla çalışmışlardır (Çelimli, 2015).

İnsan bedeni, sanatın her zaman ilgi duyduğu bir konu olmuş ve gizemleri araştırılmıştır. Bununla beraber, insan bedeni diğer konulara kıyasla daha fazla çaba gerektiren bir alandır, çünkü çizgiler ve formlar arasındaki orantılar ve koordinasyon, izleyiciye tanıdık bir gerçeklik sunar. İnsan formu bir bütündür. Bu formu meydana getiren öğelerin her birinin kendine özgü yapısal özellikleri ve birbiri ile ilişkisi vardır. Bu formun daha iyi çizilebilmesi ve yorumlanabilmesi için bir araç olan anatomi, görsel sanatların dolayısıyla da desenin vazgeçilmez unsurlarındandır. İnsan anatomisini yeterince öğrenmek sadece resim alanında değil, plastik sanatların her alanında görsel, objektif ve imgesel anlatımı güçlendiren biçimleri ve maddeleri daha tutarlı bir yapı haline getirmeyi sağlayan birikimlerdir (Pekmezci 1999'dan aktaran Tilki, 2007).

Anatomi bilgisinin desen çiziminde hayati derecede önemli olduğu konusunda genel fikir birliğinin olmasına yanında özellikle eğitim fakültelerindeki resim-iş öğretmenliği lisans programlarında anatomi dersinin bulunmaması dikkat çekici ve çelişkili bir durumdur. Eğitim fakültelerinde yaşanmakta olan bu sorun pek çok araştırmaya konu olsa da Yüksek Öğretim Kurulu'nun çağın gereksinimlerine ayak uydurma politikasıyla 2018 yılında güncellediği resim-iş öğretmenliği lisans programında bu eksikliğin giderilemediğini görülmektedir. Bunun neticesinde ise anatomi eğitiminin mevcut derslerde yüzeysel olarak verilmesi kaçınılmaz olmuştur. Eğitim fakültelerindeki durumdan daha iyi olmasının yanında güzel sanatlar fakültelerindeki durum da benzerdir. Bu kurumlarda anatomi dersi olabilmesine karşın anatomiye ilişkin bilgiler genellikle resimler ya da modeller üzerinden öğrencinin çoğunlukla görsel algısına hitap edecek şekilde anlatılmaktadır. Oysa anatomi, üç boyutlu formlardan oluşan ve sadece görsel algılama yoluyla anlaşılması güç bir konudur. Buradan da anlaşılabilceği üzere desen eğitiminin temel sorunlarından biri, gözlemlenen üç boyutlu gerçekliğin (figür, obje vs.) algı sürecinden geçirilerek iki boyutlu bir yüzey üzerinde doğru bir şekilde aktarılmasında yaşanan güçlütür. Bu durumun teorik veya pratik pek çok sebebi olmasının yanında asıl problemin üç boyutlu nesnelerin salt gözlem yoluyla yeterince kavranamamasından kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Rockman (2000), bu durumu dil çevirisine benzetmektedir. Rockman'a göre iki boyutlu bir yüzey üzerinde üç boyutlu bir formun çizilmesi veya temsil edilmesi, özünde bir dil çevirisidir. Çünkü iki boyutun dili, üç boyutun dilinden farklıdır. Rockman, bu nedenle sanat eğitimi alan öğrencilerin üç boyutlu formları (insan anatomisi gibi), iki boyutlu görsellerden yola çıkarak değil, asıl kaynağından

çalışmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Benzer şekilde Arnheim (1974), doğadaki üç boyutlu formların, heykel gibi üç boyutlu tekniklerle ifade edilmesinin, kâğıt veya tuval gibi yüzeyler üzerinde iki boyutlu olarak ifade edilmesinden daha kolay olduğunu belirtmektedir. Çünkü heykel çalışmalarının sahip olduğu hacim, gerçekliğin kendisini yansıtmaktadır (s.208). Rockman ve Arnheim'in ifadelerine anlaşıldığı üzere, sanatsal algılama süreçlerinde üç boyutlu uygulamalar büyük bir öneme sahiptir. Bu durum, insanın doğasında yer alan ve en temel duyu organlarından bir olan dokunma duyusunun önemiyle yakından ilişkilidir.

İnsanoğlu, çok küçük yaşlardan itibaren fiziksel çevresini tanımak ve öğrenmek için görme ve işitme duyularının yeterince gelişmemiş olması nedeniyle dokunma/hissetme duyusunu kullanır. Her ne kadar ilerleyen yaşlarda diğer duyuların gelişmesiyle birlikte dokunma duyusu bir nebze geri planda kalsa da insanın doğası gereği önemini asla yitirmez. Konuyla ilgili yapılan araştırmalar da öğrenmenin duyu organlarıyla yakından ilişkili olduğunu ortaya koymakta ve etkili bir öğrenmenin görme, işitme, dokunma organlarıyla veya bu organların etkileşimiyle gerçekleşebileceğini savunmaktadır (Kıncal, 2002). Texas Üniversitesi'nde yapılan bir araştırma, bu yaklaşımı destekler nitelikte sonuç ortaya koymaktadır. Araştırmaya göre, insanlar okuduklarının %10'unu, işittiklerinin %20'sini, gördüklerinin %30'unu, hem gördükleri hem işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin %70'ini ve yaptıklarının %90'ını hatırlamaktadır (akt. Şahin ve Genç, 2014). Bu da öğrenmenin aktif katılım, çoklu duyuusal deneyimler ile daha etkili hale geldiğini göstermektedir.

Bu bağlamda sanat eğitiminde dokunma duyusunun da aktif olarak kullanıldığı uygulamaların gerçekleştirilmesi, üç boyutlu evrenin, nesnelere ve üç boyutlu formlardan oluşan anatomilerin algılanmasında avantajlar sağlayabileceğini söylemek mümkündür. Bu tür uygulamalar, öğrenmenin daha zengin, katılımcı ve etkili olmasına yardımcı olabilir. Öğrencilerin dokunma duyusuyla etkileşime girdikleri ve üç boyutlu formları hissettikleri bir ortam, sanatsal yeteneklerinin ve yaratıcılıklarının gelişimine katkıda bulunabilir. Bu noktadan hareketle bu araştırmada, resim-iş eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin anatomi bilgi düzeylerini ve dolayısıyla desen becerilerini geliştirmede üç boyutlu uygulamaların olumlu bir etki yaratabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda, modelaj temelli anatomi öğretim yöntemi denenmiş ve bu yöntemin resim-iş eğitimi lisans programı öğrencilerinin desen başarı düzeyleri üzerindeki rolü ve etkileri araştırılmıştır. Bu yönüyle özgün ve önemli olduğu düşünülen bu araştırmada resim-iş öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin desen başarı düzeylerinin artırılmasında üç boyutlu uygulamaların etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıda belirtilen sorulara yanıtlar aranmıştır:

1. Üç boyutlu uygulamalar kapsamında gerçekleştirilen kil büst çalışmasının resim-iş öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin portre desenleri üzerindeki etkileri nasıldır?
2. Resim-iş öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin üç boyutlu uygulamalar kapsamında yapılan kil büst çalışmasıyla ilgili görüşleri nelerdir?

3. Resim-iş öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin üç boyutlu uygulamalar kapsamında yapılan kil büst çalışmasının desen başarılarına olan etkileriyle ilgili görüşleri nelerdir?
4. Resim-iş öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin uygulanan öğretim modelinin eğitim müfredatında olmasıyla ilgili görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Resim-iş öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin desen başarı düzeylerinin artırılmasında üç boyutlu uygulamaların etkilerinin incelendiği bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması modeliyle yürütülmüştür. Eylem araştırmaları, en basit tanımıyla eylemlerin ve öğretimin niteliğini anlamak ve iyileştirmek için yürütülen sistematik araştırmalardır (Mills, 2011; Johnson, 2019). Başka bir deyişle eylem araştırması; bir okulda çalışan yönetici, öğretmen, eğitim uzmanı veya diğer tür kuruluşlarda çalışan mühendis, yönetici, planlamacı, insan kaynakları uzmanı gibi bizzat uygulamanın içinde olan bir uygulayıcının doğrudan kendisinin ya da bir araştırmacıyla birlikte gerçekleştirdiği ve uygulama sürecine ilişkin sorunların ortaya çıkarılması ya da hâlihazırda ortaya çıkmış olan bir sorunu anlama ve çözmeye yönelik sistematik veri toplamayı ve analiz etmeyi içeren bir araştırma yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Öğretmen araştırması olarak da bilinen eylem araştırmaları, öğretmenlere araştırmacı rolünü vererek kendi uygulamalarını gözlemlene, uygulama sürecinde ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik fikirler üretme, öğretim etkinliklerini geliştirme gibi pratik faydaları sağlamanın yanı sıra öğretim programlarının iyileştirilmesine de katkıda bulunmaktadır (Saracoğlu ve Eranıl, 2019).

Eylem araştırmasını diğer araştırma modellerinden ayıran en temel özellik, uygulama sürecinde ve değerlendirme aşamasında yeni müdahalelerin yapılabilmesine ve sürecin sonlandırılmasına dek aşamaların tekrar edilebilmesine olanak tanımasıdır (Ocak, 2020). Bu noktadan hareketle bu araştırmanın eylem araştırması olarak yürütülmesinin nedeni; desen eğitiminde sıkça karşılaşılan sorunlardan biri olan anatomi ve üç boyutlu yapıların algılanması konusunda yaşanan problemlerin çözümüne yönelik tasarlanan modelinin denenmesi ve deneme sürecinde ortaya çıkabilecek olan sorunların çözümüne yönelik alternatif uygulamaların geliştirilebilmesi olanağı sunmasıdır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim öğretim yılında Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda okuyan farklı sınıf düzeylerindeki 8 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi esas alınmıştır. Ölçüt örnekleme, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların çalışılması olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu

bağlamda, resim-iş eğitimi programında okuyan öğrencilerin çalışma grubu olarak belirlenmesi araştırmanın ölçütünü oluşturmaktadır. Çalışma grubuna ait bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Bilgiler

Kod	Sınıf Düzeyi	Cinsiyet	Mezun Olduğu Lise Türü	Kil Heykel Deneyimi
Ö1	1	K	Güzel Sanatlar Lisesi	Yok
Ö2	1	K	Düz Lise	Yok
Ö3	2	K	Anadolu Lisesi	ok Az
Ö4	2	K	Meslek Lisesi	ok Az
Ö5	2	K	Düz Lise	Yok
Ö6	3	K	Meslek Lisesi	ok Az
Ö7	3	K	Güzel Sanatlar Lisesi	ok Az
Ö8	3	K	Düz Lise	Yok

Tablo 1’deki veriler incelendiğinde çalışma grubunun tamamının (%100) kadın (K) öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Bu durumun nedeni, bu programda okuyan öğrencilerin büyük çoğunluğunun kadın olması ve araştırmaya katılmak için gönüllü olan öğrencilerin tamamının kadın öğrencilerden oluşmasıdır. Çalışma grubunun sınıf düzeylerine bakıldığında 2 öğrencinin 1. sınıf (%25), 3 öğrencinin 2. sınıf (%37,5) ve 3 öğrencinin ise 3. sınıf (%37,5) düzeyinde okuduğu görülmektedir. Çalışma grubunun farklı sınıf düzeylerinde olması, uygulanacak yöntemin farklı sınıf düzeylerinde yaratacağı etkilerin belirlenebilmesi bakımından avantaj sağlamaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri eşitilmesi yapılabilmesi bakımından birden çok veri toplama aracı kullanılmıştır. Bunlar; Desen Değerlendirme Formu, Yarı Yapılandırılmış Bireysel Görüşme Formu, Yarı Yapılandırılmış Odak Grup Görüşme Formu, Araştırmacı Günlükleri, Öğrenci Günlükleri ve Video Kayıtlarıdır.

Desen Değerlendirme Formu

Desen Değerlendirme Formu (DDF), araştırmacılar tarafından öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrası desenlerinin değerlendirilmesi amacıyla geliştirilen derecelenmiş puanlama anahtarıdır. DDF’nin geliştirilmesi için literatürde karşılaşılan ölçütlere ek olarak alan uzmanlarının görüşlerine başvurulmuştur. Bu kapsamda, görüşmelerin yapılacağı alan uzmanlar belirlenirken sanat eğitimi alanında görev yapıyor olmalarına ve desen dersi vermiş/veriyor olmalarına dikkat edilmiştir. Yapılan literatür araştırması ve görüşmeler neticesinde, desen değerlendirme sürecinde hangi ölçütlere göre değerlendirme yapılması gerektiği belirlenmiş ve elde edilen veriler ışığında DDF hazırlanmıştır. Oran-orantı ve anatomi, ışık-gölge ve çizgisel değer, alan kullanımı ve yerleştirme olmak üzere 3 ana ve 10 alt maddeden oluşan DDF’nin geçerlilik çalışması için 6 alan uzmanından görüş alınmış ve bu görüşler doğrultusunda düzenlenerek son hali verilmiştir.

Yarı Yapılandırılmış Bireysel Görüşme Formu

Nitel araştırmalarda en çok kullanılan veri toplama yöntemlerinden biri olan görüşme, sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniği olarak tanımlanmaktadır (Merriam, 2018). Araştırma kapsamında geliştirilen görüşme formu, üç bölümden oluşmaktadır. Isınma sorularının bulunduğu ilk bölümde, kişisel bilgiler (eğitim geçmişi vs.) ve gelecek planlarıyla ilgili sorular sorulmuştur. Görüşme formunun ikinci bölümünde uygulama sürecine dair sorular, son bölümde ise genel değerlendirme ve teşekkür bölümü bulunmaktadır. Hazırlanan görüşme formunun geçerlilik çalışması için 6 alan uzmanından görüş alınmış ve bu görüşler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak görüşme formunun geçerlik çalışması yapılmıştır.

Yarı Yapılandırılmış Odak Grup Görüşme Formu

Araştırma kapsamında geliştirilen Yarı Yapılandırılmış Odak Grup Görüşme Formu, bireysel görüşme formuyla benzerlik göstermekte ve üç bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerin ilkinde ısınma soruları, ikincisinde uygulamaya yönelik sorular, üçüncüsünde ise genel değerlendirme ve teşekkür bölümleri bulunmaktadır. Hazırlanan odak grup görüşme formu, geçerlilik çalışmalarının yapılması amacıyla alan uzmanların görüşlerine sunulmuştur. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda son hali verilmiştir. Araştırmada, bireysel görüşmelerin yanı sıra odak grup görüşmelerinin de gerçekleştirilmesinin amacı, katılımcıların bireysel görüşmelerde ifade edemedikleri düşüncelerinin grup dinamikleri içerisinde açığa çıkarılarak elde edilmesidir.

Araştırmacı Günlüğü

Günlükler, araştırmalara ilişkin gözlemlerin ve düşüncelerin kaydedilmesi için kullanılan kayıt defterleri olarak tanımlanmaktadır (Johnson, 2019). Araştırmalarda günlüklerin kullanımı, araştırma sürecindeki önemli durumların ve olayların anlık olarak kaydedilmesi, sonrasında ise geriye dönük olarak takip edilebilmesi bakımından araştırmacılara önemli avantajlar sağlamaktadır. Bu araştırmada, araştırmacının aynı zamanda uygulayıcı olmasından dolayı uygulamalara ilişkin alınması gereken notlar ders sonunda günlüğe kaydedilmiştir.

Öğrenci Günlükleri

Bu araştırmada, uygulamaya katılan öğrencilerin her ders sonunda o gün yapılan etkinliklere ilişkin düşüncelerinin, önerilerinin ve beklentilerinin kayıt altına alındığı öğrenci günlükleri de kullanılmıştır. Araştırmada öğrenci günlüklerinin kullanılmasının amacı haftalık olarak yapılan etkinliklere dair zorlukların, eksikliklerin ve düşüncelerin unutulmadan kayıt altına alınma isteğidir.

Video Kayıtlar

Video kayıtlar, araştırmacıların bir konuya veya kişiye odaklandıkları zamanlarda dikkatlerinden kaçabilecek başka olayların kayıt altına alınabilmesi ve daha sonra izlenerek tüm

detayların analiz edilebilmesi açısından önemli avantajlar sunmaktadır (Mills, 2011). Bu araştırmada, video kamera tüm sınıfı görecektir şekilde konumlandırılmış ve sekiz haftalık uygulama sürecinin tamamı öğrencilerin onayı alınarak sesli ve görüntülü kayıt altına alınmıştır. Kaydedilen görüntüler haftalık olarak izlenmiş ve uygulama esnasında gözden kaçmış olabilecek detaylar araştırmacı günlüğüne not edilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri, 2020-2021 eğitim-öğretim yılı, bahar döneminde 8 haftalık uygulama sürecinde toplanmıştır. Araştırmanın uygulama süreci “kil büst” konusuyla sınırlandırılmıştır. Bu çerçevenin çizilmesinde tüm insan bedenine ait anatomik detaylarının modelleme yoluyla öğretilmesinin, araştırmanın süre ve kaynakları açısından yaratacağı zorluklar göz önüne alınmıştır. Bu kapsamda hazırlanan eylem planı, uygulama öncesi portre desen çizimi yaptırılmasıyla başlamakta ve uygulama sürecinin sonunda tekrar portre desen çizimi yaptırılmasıyla sonlandırılmaktadır. Uygulama sürecinde gerçekleştirilen çalışmalar ve veri toplama yöntemleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Uygulama Adımları ve Veri Toplama Yöntemleri

Süreç	Uygulama	Veri Toplama Yöntemi
Uygulama Öncesi	Portre Desen Çizimi 35x50 cm ebatlarında, karakalem, Profil ve cepheden olmak üzere iki adet desen	Desen Değerlendirme Formu
1. Hafta	Kil heykel tekniği hakkında bilgilendirme, malzemeyi tanıma alıştırmaları	
2. Hafta	Burun modellemesi	
3. Hafta	Ağız, Dudak modellemesi	
4. Hafta	Göz modellemesi	Araştırmacı Günlüğü
5. Hafta	Kulak modellemesi	Öğrenci Günlükleri
6. Hafta	Kafatası kemik yapısı ve boyun modellemesi	Video Kayıtlar
7. Hafta	Tam büst modellemesi	
8. Hafta	Tam büst modellemesi	
Uygulama Sonrası	Portre Desen Çizimi 35x50 cm ebatlarında, karakalem, Profil ve cepheden olmak üzere iki adet desen	Desen Değerlendirme Formu Bireysel Görüşmeler Odak Grup Görüşmesi

Tablo 2’de görülebildiği üzere, haftalık 3’er saat olarak gerçekleştirilen uygulama kapsamında göz, kulak gibi uzuvlar ayrı ayrı detaylı olarak modellenmiş, ardından büst çalışması yapılmıştır. Uygulama içeriğinin bu şekilde belirlenmesinin amacı her bir parçanın sahip olduğu tüm anatomik detaylarıyla ele alınarak modellemelerinin yapılması bu yolla da bu uzuvlara ait anatominin sadece görme duyusuna hitap edecek şekilde öğretilmesi yerine dokunma/hissetme duyusuna da etki edecek şekilde öğretilmesidir. Uygulama sürecine ait örnek fotoğraflar Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Uygulama Sürecine Ait Örnek Fotoğraflar

Verilerin Analizi

Araştırmada, Desen Değerlendirme Formu, Yarı Yapılandırılmış Bireysel Görüşme Formu, Yarı Yapılandırılmış Odak Grup Görüşme Formu, Öğrenci Günlükleri, Araştırmacı Günlükleri ve Video Kayıtlar yoluyla çeşitli veriler toplanmıştır. Desen değerlendirme formu, öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrası desenlerinin puanlanması için kullanılmıştır. Desenler farklı zaman ve farklı yerlerde alanında uzman üç farklı değerlendirici tarafından değerlendirilmiş, değerlendirme sonucunda çıkan puanlar tablolar aracılığıyla sunulmuştur. Bununla beraber uygulamaya katılan öğrencilerin uygulamaya dair düşüncelerinin değerlendirilebilmesi amacıyla bireysel ve odak grup görüşmeler yapılmıştır. Uygulama sonrasında farklı zamanlarda yapılan ve kayıt altına alınan görüşmeler, araştırmacılar tarafından transkript edilmiştir. Bu süreç sonunda elde edilen 30 sayfalık görüşme dökümüne ek olarak her ders sonunda doldurulan öğrenci günlüklerinden elde edilen 64 sayfalık veri seti, nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu amaçla, görüşmeler ve öğrenci günlüklerinden elde edilen veriler, araştırmacılar tarafından farklı zamanlarda birçok kez okunmuş, önemli olduğu düşünülen ifadeler belirlenerek kod ve temalara ulaşılmıştır. Ulaşılan bu kod ve temaların güvenilirliğinin sağlanması amacıyla aynı veri seti nitel araştırmalar konusunda uzman farklı bir uzman tarafından da analiz edilerek kodlayıcılar arasındaki uyum incelenmiştir. Kodlayıcılar arasındaki uyumun belirlenebilmesi amacıyla Miles ve Huberman'ın (2015) kodlayıcılar arası güvenilirlik formülü ($\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}}$) kullanılmış ve kodlayıcılar arasındaki uyum oranı %87 olarak tespit edilmiştir. İçerik analizlerinde güvenilirlikten bahsedebilmek için kodlayıcılar arası görüş birliğinin en az %80 olması

önerilmektedir (Miles ve Huberman, 2015). Bu bağlamda araştırmada %87 olarak bulunan oran kodlamanın güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

Nitel araştırmalarda, görüşmelerden yapılan doğrudan alıntılar, katılımcı görüşlerinin okuyucuya direkt aktarılması açısından araştırmaların güvenilirliğini arttırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu amaçla, tablolar şeklinde verilen içerik analizi sonuçları doğrudan alıntılarla da desteklenerek öğrencilere ait görüşlerin objektif bir şekilde okuyucuya aktarılması amaçlanmıştır. Araştırmacı günlüğü ve video kayıtlar yoluyla elde edilen veriler, eylem süreci boyunca haftalık olarak değerlendirilmiş ve uygulamada görülen aksaklıkların geçerlik komitesiyle paylaşılarak çözüm önerilerinin geliştirilmesi amacıyla kullanılmıştır.

BULGULAR

Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Araştırmanın birinci alt amacı; *‘Üç boyutlu uygulamalar kapsamında gerçekleştirilen kil büst çalışmasının resim-iş öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin portre desenleri üzerindeki etkileri nasıldır?’* sorusuyla ifade edilmiştir. Oluşturulan bu alt amacı çözümlmek üzere katılımcı öğrencilere uygulama öncesi ve uygulama sonrası cepheden (Desen 1) ve profilden (Desen 2) olacak şekilde iki farklı portre desen çizimi yaptırılmış ve çizilen bu desenler alanında uzman üç farklı değerlendirici tarafından Desen Değerlendirme Formu (DDF) ile “Oran-Orantı, Anatomi” “Çizgisel Değer, Işık-Gölge”, “Alan Kullanımı, Yerleştirme” ana başlıklar altındaki alt ölçütler kapsamında değerlendirilmiş ve her bir ölçüt 1 ile 5 arasında puanlanmıştır. Ölçütler kapsamında elde edilen puanların ortalaması alınarak öğrencilerin desen başarı puanları elde edilmiştir.

Elde edile bu puanlar öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrası desen çizimleri arasında anlamlı fark olup olmadığının anlaşılabilmesi için SPSS 23.0 paket program aracılığıyla Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi aracılığıyla analiz edilmiştir. Katılımcı sayısının 30’dan düşük olmasından dolayı uygun non-parametrik yöntem olan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi tercih edilmiş, 1. ve 2. desenler için ayrı ayrı uygulanmıştır. Uygulanan test sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Wilcoxon Testi Sonuçları – Desen 1 (Cephe)					
Test	N	Ortalama	Medyan	Z	p
Uygulama Öncesi	8	2,32	2,25	-2,524	0,012*
Uygulama Sonrası	8	3,23	3,17		
Wilcoxon Testi Sonuçları – Desen 2 (Profil)					
Test	N	Ortalama	Medyan	Z	p
Uygulama Öncesi	8	2,33	2,37	-2,521	0,012*
Uygulama Sonrası	8	3,42	3,47		

Non-parametrik yöntemlerle gruplar arası farklar karşılaştırılırken ortalama yerine medyan değerleri analiz edilir. Tablo 3’te yer alan veriler incelendiğinde, hem desen 1 hem de desen 2 alınan

puanların medyanlarının farklı ve her iki desen için de uygulama sonrası puanların daha yüksek olduğu görülmüştür (Desen 1 uygulama öncesi: 2,25, Desen 1 uygulama sonrası: 3,17; Desen 2 uygulama öncesi: 2,37, Desen 2 uygulama sonrası: 3,47). Öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrasında çizdikleri desenlere ilişkin puanlar arasındaki farklılığın ($Z_{desen1}:-2,524$; $Z_{desen2}:-2,521$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir ($p<0,05$; $p<0,05$). Bununla beraber, Tablo 4'te yer alan desen değerlendirme ortalamalarında da öğrencilerin uygulama öncesi puanları ile uygulama sonrası puanları arasında kayda değer oranda değişim olduğu görülmüştür.

Tablo 4. Uygulamaya Katılan Tüm Öğrencilere Ait Genel Puan Ortalamaları

	<i>Desen 1 (Cephe)</i>			<i>Desen 2 (Profil)</i>		
	<i>Uygulama Öncesi</i>	<i>Uygulama Sonrası</i>	<i>Değişim</i>	<i>Uygulama Öncesi</i>	<i>Uygulama Sonrası</i>	<i>Değişim</i>
Ö1	2,63	3,77	%43,30	2,37	3,77	%59,07
Ö2	2,13	2,57	%20,65	2,13	2,7	%26,76
Ö3	2,2	3,03	%37,72	2,47	3,83	%55,06
Ö4	2,3	3,3	%43,47	1,87	3,17	%69,51
Ö5	1,93	2,7	%39,89	2	2,93	%46,50
Ö6	2,37	3,67	%54,85	2,39	3,83	%60,25
Ö7	3,03	3,83	%26,40	3,05	3,97	%30,16
Ö8	2	3	%50	2,37	3,17	%33,75

Puanlama: 1: Zayıf - 5: Çok İyi

Tablo 4'te görüldüğü üzere, 1. desen bazında %54,85 değişim yüzdesiyle Ö6, 2. desen bazında %69,51 değişim yüzdesiyle Ö4 kodlu öğrenci en yüksek değişim oranına sahip öğrenciler olmuştur. Öte yandan 1. desen bazında %20,65, 2. desen bazında %26,76 değişim yüzdesiyle Ö2 kodlu öğrenci her iki desen için de en düşük değişim oranına sahip öğrencidir. Bu durumun altında yatan neden incelendiğinde Ö2 kodlu öğrencinin normal koşullarda da desen başarı düzeyinin zayıf olduğu, bu nedenle 8 haftalık uygulamanın olumlu denilebilecek derecede etki yaratmasına rağmen diğer öğrencilerde gerçekleşen düzeyde değişime yol açmadığı görülmektedir. Bunun yanında çalışma grubunda yer alan Ö1 ve Ö2 kodlu öğrenciler birinci sınıf öğrencisidir. Resim-İş Öğretmenliği Lisans programlarında desen dersinin zorunlu olarak (sadece) birinci sınıf düzeyinde gösteriliyor olmasından dolayı bu öğrencilerin puanlarında yaşanan değişimin, uygulama süresinde desen eğitimi almaya devam ediyor olmalarından da kaynaklandığı ileri sürülebilecek olmasına karşın uygulamaya katılan diğer öğrencilerde yaşanan değişim nedeniyle uygulanan yöntemin etkili olduğunu ileri sürülebilir.

İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Araştırmanın ikinci alt amacı, '*resim-iş öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin üç boyutlu uygulamalar kapsamında yapılan kil büst çalışmasıyla ilgili görüşleri nelerdir?*' sorusuyla ifade edilmiştir. Oluşturulan bu alt amacı çözümlmek için bireysel görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş, öğrenci günlükleri, bireysel görüşmeler ve odak grup görüşmelerinden yapılan alıntılarla desteklenerek yorumlanmıştır. Katılımcıların uygulama

kapsamında yaptığı çalışmaya dair düşünceler “*Olumlu/Olumsuz Düşünceler*”, “*Zorlanılan Noktalar*” ve “*Katkılar*” olmak üzere dört tema altında toplanmıştır. Bu kapsamda *Uygulama Hakkındaki Olumlu/Olumsuz Düşüncelere Dair Tema ve Kod Tablosu* Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Uygulama Hakkındaki Olumlu/Olumsuz Düşüncelere Dair Tema ve Kod Tablosu

Tema	Kod	f	%
Olumlu Düşünceler	Dokunma	7	87,5
	Keyifli	5	62,5
	Hissetme	3	37,5
	Faydalı	2	25
	Heykele ilgi artışı	2	25
	Rahatlatici	1	12,5
	Heyecanlı	1	12,5
Olumsuz Düşünceler	Kirli	2	25
	Atölye ihtiyacı	1	12,5
(n:8)			

Tablo 5’te verilen, uygulamayla ilgili “*Olumlu Düşünceler*” temasına ait kodlar incelendiğinde “*Dokunma*”, “*Keyifli*”, “*Hissetme*”, “*Faydalı*”, “*Heykele ilgi artışı*”, “*Rahatlatici*” ve “*Heyecanlı*” kodlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kodlar arasında “*Dokunma*” kodu 7 tekrarla (%87,5) en çok ifade edilen düşünce olurken “*Rahatlatici*” ve “*Heyecanlı*” kodları 1 tekrarla (%12,5) en az ifade edilen kod olmuştur. Ortaya çıkan kodlar değerlendirildiğinde uygulamaya katılan öğrencilerin modelleme yoluyla çalışma yapmaktan oldukça keyif aldıkları ve uygulama sürecini “*faydalı*, *rahatlatıcı* ve *heyecanlı*” buldukları anlaşılmaktadır. Öte yandan uygulamayla ilgili “*Olumsuz Düşünceler*” temasına ait kodlar incelendiğinde ise “*Kirli*” ve “*Atölye ihtiyacı*” kodlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kodlardan “*Kirli*” kodu 2 öğrenci (%25) tarafından ifade edilirken “*Atölye ihtiyacı*” kodu 1 öğrenci (%12,5) tarafından ifade edilmiştir. Uygulama hakkındaki olumlu ve olumsuz düşüncelere dair katılımcı ifadeleri aşağıda verilmiştir.

Uygulamaya dair olumlu düşünceler konusundaki katılımcı ifadeleri;

“*Aslında başta zor olur diye düşünüyordum ama püf noktalarını öğrenince daha kolay geldi. Parmakla dokunması, şekil vermesi çok rahatlatıcıydı. Çok keyif aldım.*” (Ö1, 07.06.2021- Bireysel Görüşme).

“*...parmak uçlarında hissederek yapmak ayrı bir deneyimdi benim için. Desende çizerken zorlandığımız şeyleri dokunarak daha iyi anlayabiliriz. Parmaklarımızla onun yapısını daha kolay anlarız. Bu anlamda bu uygulama baya faydalı oldu diye düşünüyorum.*” (Ö8, 08.06.2021- Bireysel Görüşme).

“Ben daha çok resimle ilgilendim hep. Bu uygulamada kille uğraşmaktan ne kadar keyif aldığımı fark ettim. Her hafta büyük bir heyecanla geliyordum derse.” (Ö7, 07.06.2021- Bireysel Görüşme).

“Bu hafta kil ile çalışma tekniklerini ve kil heykelde kullanılan oyma ve şekil verme aletlerinin kullanım şekillerini işledik. Başlangıç için kilden hayvan figürleri çalışıldı. Oldukça eğlenceliydi. Atölyede hiç sıkılmadım, gelecek hafta için sabırsızlanıyorum.” (Ö6, 1. Hafta – Öğrenci Günlüğü).

“Bu çalışmayı çok sevdim. Bu kadar hoşuma gideceğini düşünmemiştim aslında. Ben kendimi normalde resme daha yakın görürüm ama heykele de çok ısındım.” (Ö5, 06.06.2021- Bireysel Görüşme).

“İlk başta çok önyargılıydım kil heykele karşı. Sonra sizin uygulamanızda sizin de anlattıklarınızla birlikte aştım bu duyguyu. Şu an sınıfımızdan bir arkadaşım ile kil aldık kille bir şeyler yapıp satmayı planlıyoruz.”

Uygulamaya dair olumsuz düşünceler konusundaki katılımcı ifadeleri;

“Malzemenin biraz kirli olmasıyla, elimin bulaşmasıyla ilgili bir sorun yaşadım ama o benim titizliğimle ilgili. Halledebilirim bu konuyu.” (Ö5, 06.06.2021- Bireysel Görüşme).

“Uygulamayla ilgili tek sorun biraz kirli bir malzeme olması. Evde çalışılması zor. Bir atölye lazım çalışmaya devam edebilmek için.” (Ö2, 06.06.2021- Bireysel Görüşme).

Uygulamaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun kil heykel tekniği konusunda deneyiminin olmaması çeşitli zorluklar yaşamalarına neden olmuştur. Bu zorluklar Tablo 6'daki “Uygulama Sürecinde Zorlanılan Noktalara Dair Tema/Kod Tablosu”nda verilmiştir.

Tablo 6. Uygulama Sürecinde Zorlanılan Noktalara Dair Tema/Kod Tablosu

Tema	Kod	f	%
Zorlanılan Noktalar	Malzemeye şekil verme	4	50
	Göz modellemesi	2	25
	Kafatası modellemesi	1	12,5
	Burun modellemesi	1	12,5
(n:8)			

Tablo 6'da görülebileceği üzere uygulamada “Zorlanılan Noktalar” teması altında “Malzemeye şekil verme”, “Göz modellemesi”, “Kafatası modellemesi” ve “Burun modellemesi” kodları belirlenmiştir. Bu kodlar arasında “Malzemeye şekil verme” kodu 4 öğrenci (%50) tarafından ifade edilirken “Kafatası modellemesi” ve “Burun modellemesi” kodları 1'er öğrenci (%50) tarafından ifade edilmiştir. Ortaya çıkan bu sonuçlar, uygulamaya katılan öğrencilerin kil heykel tekniği

konusunda deneyim sahip olmadığı düşünüldüğünde beklendik bir durumdur. Uygulama sürecinde zorlanılan noktalara dair katılımcı ifadeleri aşağıda verilmiştir.

Uygulama sürecinde zorlanılan noktalara dair katılımcı ifadeleri;

“Malzemeyi tanımayla ilgili sorun yaşadım, yaptığım büstte kopmalar parçalanmalar oldu başta. Aslında onun dışında bir sorun yaşamadım.” (Ö2, 06.06.2021-Bireysel Görüşme).

“Çizmekten farklıydı modellemek. Çizerken rahatım ama hamurla karşı karşıya gelince kaldım ortada en başta. Neyi nereye yapacaktım, ölçüsü neydi falan onları düşünürken zorlandım biraz. Siz hatalarımı gösterene kadar fark etmekte zorlanıyordum.” (Ö1, 07.06.2021- Bireysel Görüşme).

“Göz modellemesinde çok zorlandım. Nasıl davranmam gerektiğini bilemedim. Göz katmanlarının bir birbiriyle ilişkisi falan zorlandım. Kafatasının şeklinde de zorlandım. Bir türlü şekli veremedim.” (Ö6, 07.06.2021- Bireysel Görüşme).

Uygulamaya katılan öğrencilerin, uygulama sürecinin kendilerine sağladıkları katkılara dair düşünceleri Tablo7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Uygulamanın Katkıları Hakkındaki Düşüncelere Dair Tema ve Kod Tablosu

Tema	Kod	f	%
Katkılar	Anatomi bilgisi artışı	8	100
	Yapıları detaylı inceleme	6	75
	Hacim/form	6	75
	Oran orantı	5	62,5
	Üç boyutlu düşünme	4	50
	Farkındalık artışı	4	50
	Farklı deneyim	2	25
	Farklı açılardan inceleyebilme	2	25
	Kavrama	2	25
	Sabır	1	12,5
	Pekiştirme	1	12,5

Tablo 7’deki veriler incelendiğinde *“Anatomi bilgisi artışı”*, *“Yapıları detaylı inceleme”*, *“Hacim/form”*, *“Oran-orantı”*, *“Üç boyutlu düşünme”*, *“Farkındalık artışı”*, *“Farklı deneyim”*, *“Farklı açılardan inceleyebilme”*, *“Kavrama”*, *“Sabır”* ve *“Pekiştirme”* kodlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kodlar arasında *“Anatomi bilgisi artışı”* tüm öğrenciler (%100) tarafından en sık ifade edilen ifade olurken *“Sabır”* ve *“Pekiştirme”* 1’er öğrenci (%12,5) ile en az tekrarlanan ifadeler olmuştur. Ortaya çıkan kodlar değerlendirildiğinde uygulamaya katılan öğrencilerin, uygulamanın anatomi bilgisini artırılmasına katkı sağladığı konusunda hemfikir oldukları görülürken, modelleme yoluyla çalışmanın yapıları detaylı inceleyebilme, kavrayabilme konularında avantaj sağladığı görüşünde oldukları da anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

Uygulamanın katkılarına dair katılımcı ifadeleri;

“Yüzü oturtmakta, oranlarda, gözün yapısında falan benim sıkıntılarım vardı önceden. Ya uzun oluyordu ya yakın oluyordu... Bu çalışmada yüzü en baştan kendim yapınca, kendi elimle şekil verince daha rahat oturtmaya başladım. Oranlarını büyüklüklerini falan daha iyi kavradım.” (Ö1, 07.06.2021- Bireysel Görüşme).

“En endişelendiğim konu kulaktı. Desende hep çizgilerini geçiştirip dururdum. Bu günkü derste kulağın kıvrımlarını, açısını, pozisyonunu daha iyi anladım. Kulağın içindeki yapıları anladığım çizimde kulağı daha iyi yapabileceğimi düşünüyorum.” (Ö1, 5. Hafta – Öğrenci Günlüğü).

“Uygulamada parçadan bütüne gittiğimiz için daha ayrıntılı çalışabildik her bir parçayı. Bu yolla da üç boyut etkisini daha iyi anlayabildim. Işığın gölgenin nereye düştüğünü falan daha net anlayabildim. Modellerken kulaktaki kıkırdak yapıları, farklı açılardan nasıl görüldüğünü daha iyi kavrayabildim.” (Ö3, 06.06.2021- Bireysel Görüşme).

“Üç boyutla uğraşmak nesnelere anlamamızda kolaylık sağlıyor. Resmini yapmakta zorlanacağım bir şeyi önce üç boyutlu olarak modellemeyi düşünebilirim artık. O çizimdeki yapıları, girinti ve çıkıntıları orda kavrayıp sonra çizmek baya kolaylık sağlar diye düşünüyorum. Formu yakalama konusunda, ışık gölge konusunda bazı şeyleri daha iyi anlamamı sağladı. Nereyi gölge bırakacağını, nereye ışık geleceğine daha kolay karar verebiliyorum şu anda portrede.” (Ö5, 06.06.2021-Bireysel Görüşme).

“Bizler, çizimde görme duyumuzu kullanıyoruz genelde. O şekilde kavramaya çalışıyoruz yapıları ama bu uygulamada dokunma, hissetme duygularımızı da dahil edebildik sürece. Bu, önemli katkılar sağlıyor bence.” (Ö7, 10.06.2021-Odak Grup Görüşme).

“Biz kurstayken hocamız natüromort yaparken objeleri tam çözümlenemediğimizde ‘gidin dokunun daha iyi anlarsınız’ diyordu. O mantıkla hatta daha fazlasıyla bu uygulamada biz objeleri kendimiz modelleyerek çok daha iyi kavrayabildik diye düşünüyorum. Işık-gölgeden, oran-orantıya kadar daha iyi anladık bence.” (Ö5, 10.06.2021- Odak Grup Görüşme).

“Bu çalışmalarla dokunarak boyut vermeye çalıştığımız için formları daha iyi kavradığımı düşünüyorum.” (Ö7, 4. Hafta – Öğrenci Günlüğü).

“Fotoğrafa baktığımızda kulağın sadece çizimini ve gölgelerini görüyoruz. Onun şeklini, hacmini tam anlayamıyoruz. Kendi elimizle yaptığımızda bu yapıları daha iyi inceleyip daha iyi anlama şansı yakalamış oluyoruz.” (Ö1, 07.06.2021- Bireysel Görüşme).

“Heykel üzerinden çalışmak çok etkili bence. Sonuçta üç boyutlu bir model üzerinden çalışıyoruz. Onun hacmi, var geriye doğru gidişi var, detayları var... Bunları görerek her zaman algılayamayabiliyoruz ama dokunarak, hissederek algılayabilmemiz daha kolay.” (Ö5, 10.06.2021- Odak Grup Görüşme).

“Gözün ağzın yeri, oran orantı gibi şeyleri biliyordum aslında. Bu çalışmada onları pekiştirme şansım oldu. Bu uygulama süreci unuttuklarımızı hatırlamamız konusunda katkı sağladı.” (Ö2, 06.06.2021- Bireysel Görüşme).

Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt amacı; ‘Resim-iş öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin üç boyutlu uygulamalar kapsamında yapılan kil büst çalışmasının desen başarılarına olan etkileriyle ilgili görüşleri nelerdir?’ sorusuyla ifade edilmiştir. Oluşturulan bu alt amacı çözmek için bireysel görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş, öğrenci günlükleri, bireysel görüşmeler ve odak grup görüşmelerinden yapılan alıntılarla desteklenerek yorumlanmıştır. Katılımcıların uygulamanın desen başarısına etkisiyle ilgili düşünceleri “Desen Başarısına Etki” teması altında toplanmıştır. Bu tema ve temaya ait kodlar yüzde ve frekanslar yoluyla Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Uygulamanın Desen Başarısına Etkilerine Dair Tema ve Kod Tablosu

Tema	Kod	f	%
Desen Başarısına Etki	Katkı sağladı	7	87,5
	Anatomi bilgisi	6	75
	Işık gölge	5	62,5
	Özgüven artışı	4	50
	Nesneleri üç boyutlu düşünebilme	3	37,5
	Ezbercilikten uzaklaştırma	2	25
	Bildiklerimizi pekiştirme	1	12,5
(n:8)			

Tablo 8’deki veriler incelendiğinde “Desen Başarısına Etki” teması altında “Katkı sağladı”, “Anatomi bilgisi”, “Işık gölge”, “Özgüven artışı”, “Nesneleri üç boyutlu düşünebilme”, “Ezbercilikten uzaklaştırma” ve “Bildiklerimizi pekiştirme” kodlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kodlar incelendiğinde “Katkı sağladı” kodu 7 (87,5) ve “Anatomi bilgisi” kodu 6 (%75) tekrarlar en çok ifade edilen düşünceler olurken “Bildiklerimizi pekiştirme” kodu 1’er tekrarlar (12,5) en az ifade edilen düşünce olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan kodlar değerlendirildiğinde uygulamaya katılan öğrencilerin tamamına yakını uygulamanın desen başarısına katkı sağladığı görüşünde oldukları anlaşılmış ancak bir öğrencinin uygulamanın daha çok bilinen bilgileri pekiştirdiği görüşünde olduğu belirlenmiştir. Uygulamanın desen başarısına katkısı noktasında ise uygulamanın anatomi bilgisi, ışık gölge, nesneleri üç boyutlu düşünebilme gibi desen alanı için önemli konularda katkı sağladığı görüşleri açığa çıkarken %50’lik oranda tekrarlanan *desen çizimi konusunda özgüven artışı sağladığı* düşüncesi dikkat çekici olmuştur. Öğrencilerin, uygulamanın desen başarısına sağladığı katkılarla ilgili görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

Uygulamanın Desen Başarısına Etkileri konusundaki katılımcı ifadeleri;

“Resim öğretmenliği bölümlerde en büyük açığın anatomi bilgisi konusunda olduğunu düşünüyorum. Güzel sanatlar fakültelerinde durum biraz daha iyi, onlar görüyor anatomi falan ama resim öğretmenliği bölümlerinde bu konu es geçilebiliyor. Böyle derslerle o açığı kapatabilsek desen çizimlerimiz konusunda da mutlaka gelişme olur. Bu uygulamanın bana faydası olduğunu söyleyebilirim rahatça. Artık bir şeyleri çizerken onu üç boyutlu olarak düşünerek daha rahat oturtabiliyorum. Özellikle biz üç boyutlu şekilde dokunarak, görerek kavradığımız için daha iyi öğrenebiliyoruz. Desene oldukça katkısı oldu bence bu sürecin.” (Ö4, 06.06.2021-Bireysel Görüşme).

“Kafatasının kemik yapısını, çenenin bağlantısını hiç bilmiyordum önceden. Bir portre çizerken orda alttaki yapıları hiç düşünmüyordum. Şimdi bir portre çizerken veya bir portreye bakarken ilk dikkat ettiğim noktalardan biri o oluyor. Çene bağlantısını, anatomiye doğru vermiş mi? Açılar doğru mu? Bunları daha iyi görüyorum. Parçaların birbiriyle bağlantısında da sorun yaşırdım hep. Mesela boynun omuza bağlanma şeklini oradaki yapıları tam kavrayamıyordum. Kurslarda derslerde bu böyledir denilip geçiliyor. Ama onun neden öyle olduğunu, onun alt yapısını anlattıklarında, gösterdiklerinde daha iyi anlıyorum sebebini. Bu uygulamanın bana kattığı en önemli şeylerden biri bu oldu.” (Ö5, 06.06.2021- Bireysel Görüşme)

“Ben her hafta uygulama sonrasında eve gittiğimde desenlerini de çiziyordum parçaların. Yeni çizimleri önceki çizimlerle karşılaştırdığımda ben bile görebiliyordum aradaki farkı. Uygulama sonrası çizimlerimde daha çok çizgi, hacim etkisi, boyut etkisi, formu daha doğru olduğunu görebiliyordum. Kulakta mesela önceden dış çizgisini çizip geçiyordum, çok detaya girmiyordum bilmediğimden dolayı. Bu uygulamada ise bunların farkına varabildim. Bu farkındalık kâğıda da yansdı.” (Ö7, 07.06.2021- Bireysel Görüşme)

“Genel olarak çizmekte en çok zorlandığım yerlerden biriydi burun ama çamurla daha az zorlandığımı fark ettim. Burnun ucundaki kıkırdak dokuyu, girinti ve çıkıntıları daha önce fark etmemişim.” (Ö5, 2. Hafta – Öğrenci Günlüğü)

“Bu çalışmalarından sonra evde yaptığım çizimlerde şimdiden geliştiğimi fark edebiliyorum.” (Ö1, 6. Hafta – Öğrenci Günlüğü)

“Desende yaptığım hataları daha iyi görmeme destek oldu bu uygulama. Desen çizimlerinde öğrendiklerime dikkat edeceğim.” (Ö4, 8. Hafta – Öğrenci Günlüğü)

“Bu hafta burun modellerken ilk başlarda çok zorlandım çünkü ezberden gittim. Aslında burun anatomisini temeline hiç inmediğimi anladım. Kille çalışırken resimde ne çok şeyi atlıyordum diye düşündüm. Şimdiden kendimdeki gelişimi hissedebiliyorum.” (Ö8, 2. Hafta – Öğrenci Günlüğü)

“Bugün derste dudak yapımını öğrendik. Dudakta burna göre daha çok zorlandım. Çizmekten çok farklıydı. Çizerken fark etmediğim detayları öğrendim. Bu öğrendiklerimi resimde uygulamak için sabırsızlanıyorum.” (Ö5, 3. Hafta – Öğrenci Günlüğü)

“Kafatasındaki kemik yapısını modelledikten sonra oradaki girinti ve çıkıntıları, nereye ışığın dik düşüp nereye gölgenin geleceğini daha net görebildik. Gözün altındaki gölge, yanaklardaki gölge, mimik çizgilerinin oluşturduğu gölgeleri falan daha iyi gördük.” (Ö1, 07.06.2021- Öğrenci Günlüğü)

“Göz kapağının kalınlığına hiç dikkat etmiyordum çizimlerde. Üstte bir çizgi altta bir çizgi şeklinde yapıp geçiyordum. Bu uygulamanın ardından bunu fark ettim ve çizimimde yapmaya çalıştım. Onun dışında yan çizimde göz küresinin içeride oluşu, kemiklerden dolayı gölgelerin düştüğü yeri fark etmemi sağladı bu etkinlikler.” (Ö2, 06.06.2021- Öğrenci Günlüğü)

“Bence olumlu katkıları oldu bu uygulamanın çizimlerimize. Mesela kulağı profilden çizerken içine bir y harfi koyup geçiyordum. Çok ayrıntılı çizemiyordum. Şimdi buradaki kıkırdak görüntülerini, ışığı gölgeyi daha iyi görüp yapabiliyorum.” (Ö3, 06.06.2021- Öğrenci Günlüğü)

“Kurslarda sınava hazırlanırken ezberci bir eğitim görüyoruz. Sınavda ne çıkabilecekse onu ezberliyoruz o şekilde hazırlanıyoruz. Sonrasında bu ezberi kırmak çok zor kişide. Ama ezberlemek yerine anlayarak öğrensek o anatomiye falan daha başarılı olabiliriz. Bu uygulamanın önemli katkılarından biri de bu. Oradaki altyapıyı görmemizi sağladı.” (Ö5, 06.06.2021-Bireysel Görüşme)

“Biz çoğu şeyi ezberden çiziyoruz. Bir kere öğreniyoruz bir şeyi sonra hiç başka bir şeye bakmadan onu o şekilde çiziyoruz. Bu uygulama sayesinde, o yapıları üç boyutlu yaptığımız için onun yapısını daha iyi anlayabildik. Onun hacmini, mesela göz için yuvarlaklığını, duruşunu falan daha iyi anlayabildik. Ben bunları hiç bilmiyordum. Ezberden yapıp geçiyordum ama artık daha bilinçli ve detaylı yapabileceğimi düşünüyorum.” (Ö6, 07.06.2021- Bireysel Görüşme)

“Biz kurslarda genelde sınava dönük ezberci bir şekilde öğrendik deseni. Bu ezberi kırma açısından da faydalı oldu bu uygulama.” (Ö3, 10.06.2021-Odak Grup Görüşme)

“...birçok arkadaşımızın büstleri önden iyi görünürken yandan ve arkadan bozulmaya başladı. Bunun nedeni bence desende hep tek açıdan görüyor olmamızdı. Ama heykelde bunu her yönüyle görerek yapmak o yapıları daha iyi kavramamızı sağladı. Bence bu desen çizimimize de yansdı.” (Ö8, 08.06.2021- Bireysel Görüşme).

Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt amacı; ‘Resim-iş öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin uygulanan öğretim modelinin eğitim müfredatında olmasıyla ilgili görüşleri nelerdir?’ sorusuyla ifade edilmiştir. Oluşturulan bu alt amacı çözmek için bireysel görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş, öğrenci günlükleri, bireysel görüşmeler ve odak grup görüşmelerinden yapılan alıntılarla desteklenerek yorumlanmıştır. Katılımcıların uygulamanın eğitim müfredatında olmasıyla ilgili düşünceleri “Eğitim Müfredatında Olmasıyla İlgili Düşünceler”, “Sınıf

Düzeyi” ve “Eğitim Müfredatında Olmasının Katkıları” olmak üzere üç tema altında toplanmıştır. Oluşturulan bu temalar ve temalara ait kodlar yüzde ve frekanslar yoluyla Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Uygulamanın Eğitim Müfredatında Olmasıyla İlgili Düşüncelere Dair Tema ve Kod Tablosu

Tema	Kod	f	%
Eğitim Müfredatında Olmasıyla İlgili Düşünceler	Kesinlikle olmalı	3	37,5
	Olmalı	5	62,5
Sınıf Düzeyi	Birinci sınıftan itibaren	5	62,5
	Desen dersiyle eşzamanlı	3	37,5
	Güzel sanatlar liseleri	2	25
Eğitim Müfredatında Olmasının Katkıları	Anatomi bilgisi	5	62,5
	Deseni destekleme	4	50
	Form/hacim algısı	3	37,5
	Görme/kavrama kabiliyeti artışı	3	37,5
	Temeli doğru oturtma	2	25
	Ezbercilikten uzaklaştırma	2	25
	Sabır	1	12,5
	Özgüven artışı	1	12,5
		(n:8)	

Uygulamanın Eğitim Müfredatında Olmasıyla İlgili Düşünceler

Tablo 9’da verilen, “*Eğitim Müfredatında Olmasıyla İlgili Düşünceler*” teması altında ortaya çıkan kodlar incelendiğinde, uygulamaya katılan öğrencilerden 3’ünün (37,5) uygulamanın “*kesinlikle*” görsel sanatlar eğitimi veren eğitim müfredatlarında olması gerektiği yönünde görüş bildirdikleri görülürken 5 öğrencinin (%62) “*olmalı*” yönünde görüş belirttiği görülmektedir. Ortaya çıkan bu veriler ışığında uygulamaya katılan tüm öğrencilerin uygulama sürecinde gerçekleştirilen etkinlikleri faydalı bularak, görsel sanatlar eğitimi veren kurumların müfredatlarında bu tür bir dersin olması gerektiği yönünde görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin, araştırma kapsamında gerçekleştirilen uygulama modelinin eğitim müfredatında olmasıyla ilgili görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

“Kesinlikle böyle bir dersin olması gerektiğini düşünüyorum.” (Ö4, 06.06.2021-Bireysel Görüşme).

Yüzde 100 olmalı böyle bir ders. En başta monotonluktan kurtartır. Öğrencilerin derse daha aktif katılımını sağlar (Ö2, 06.06.2021-BG).”

“Kesinlikle olmalı. Hatta mümkünse birinci sınıfta olmalı. Çünkü birinci sınıfta desen dersi görüyoruz ve deseni daha sağlam oturtabilmek için birinci sınıfta olmalı. Anatomiye daha iyi kavramak için de öyle. Dokunarak görerek yapmak, modellemek işleri kolaylaştırıyor. Daha iyi kavriyor insan. Tüm bunların desene inanılmaz faydaları dokunur. Bu ders olabildiğince erken dönemde olmalı mutlaka (Ö6, 07.06.2021-BG).”

Uygulamanın Hangi Sınıf Düzeyinde Olması Gerektiğiyle İlgili Düşünceler

Tablo 9’da yer alan “*Sınıf Düzeyi*” teması altında çıkan ifadeler incelendiğinde “*Birinci sınıftan itibaren*”, “*Desen dersiyse eşzamanlı*” ve “*Güzel sanatlar liseleri*” kodlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kodlardan “*Birinci sınıftan itibaren*” ifadesi 5 tekrarla (%62,5) en çok tekrar edilen birinci ifade, “*Desen dersiyse eşzamanlı*” ifadesi 3 tekrarla (%37,5) en çok tekrar edilen ikinci ifade ve “*Güzel sanatlar liseleri*” ifadesi 2 tekrarla (%25) en çok tekrarlanan üçüncü ifade olmuştur. Ortaya çıkan ifadeler değerlendirildiğinde, uygulamaya katılan öğrencilerin tamamının gerçekleştirilen uygulamaların olabildiğince erken dönemlerde öğrencilere ders olarak gösterilmesinin, öğrencilere sağlayacağı katkılar konusunda benzer düşüncelerde olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin konuyla ilgili görüşlerinden bazıları şu şekildedir;

“Bence 1. Sınıftan itibaren böyle bir ders olmalı. Temeli oturtmak açısından çok faydası olur. Mesela ben Anadolu lisesinden geldim temelimi zayıftı. Benim gibiler için daha zor oluyor açığı kapatmak. Böyle bir dersimiz olsaydı eğer birinci sınıfta, üç boyutlu düşünmek görebilmek açısından faydalı olurdu.” (Ö3, 06.06.2021- Bireysel Görüşme).

“Özellikle güzel sanatlar okuyan öğrencilerin birinci sınıftan itibaren görmesi gereken bir ders. Öğrenciler bu yolla erken dönemlerde fark edebilirler anatomik detayları. Bunun desene önemli katkıları olur. Üniversitede de lisede de birinci sınıfta olmalı bence böyle bir ders. Onların desen gelişimleri için önemli katkılar sağlar diye düşünüyorum.” (Ö7, 07.06.2021- Bireysel Görüşme).

“Bence birinci sınıftan itibaren olmalı. Öğrencilerin oradaki yapıları kavraması sonraki yıllarda faydalı olur.” (Ö1, 07.06.2021- Bireysel Görüşme).

Uygulamanın Eğitim Müfredatında Olmasının Olası Katkılarına İlişkin Düşünceler

Gerçekleştirilen uygulamanın, sanat eğitimi müfredatlarında olmasının öğrencilere sağlayabileceği katkılar konusunda “*Anatomi bilgisi*”, “*Deseni destekleme*”, “*Form/hacim algısı*”, “*Görme/kavrama kabiliyeti artışı*”, “*Temeli doğru oturtma*”, “*Ezbercilikten uzaklaştırma*”, “*Sabır*” ve “*Özgüven artışı*” kodlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu konuda Tablo 9’da verilen veriler incelendiğinde ise “*Anatomi bilgisi*” ifadesinin 5 tekrarla (%62,5) en çok tekrar edilen ifade olduğu görülürken “*Sabır*” ve “*Özgüven artışı*” ifadelerinin 1’er tekrarla (%12,5) en az dile getirilen ifadeler olduğu anlaşılmaktadır. Ortaya çıkan kodlar değerlendirildiğinde uygulamaya katılan tüm öğrencilerin, görsel sanatlar eğitimi müfredatlarında bu tür bir dersin olmasının, görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin temeli en baştan doğru oturtmasına katkı sağlamanın yanında anatomi bilgisi artışı, form/hacim algısı artışı, üç boyutu algılama kabiliyeti artışı, ezbercilikten uzaklaştırma gibi birçok alanda katkı sağlayacağı görüşünde oldukları anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili öğrenci ifadelerinden bazıları şu şekildedir:

“...öğrencilerin oran orantıyı anlayabilmeleri, yapıları çözümleyebilmeleri açısından faydası olur. Çizimlerine katkı sağlar.” (Ö1, 07.06.2021- Bireysel Görüşme).

“...anatomik yapıları öğrenme açısından, üç boyutu görebilme, anlayabilme açısından faydaları olur. Desene de katkısı olur bu şekilde (Ö3, 06.06.2021- Bireysel Görüşme).”

“Böyle bir dersin desen gibi bir dersle paralel yürütülmesi öğrencilerin üç boyutu hacmi, ışık gölgeyi daha rahat anlamasını sağlar (Ö2, 06.06.2021- Bireysel Görüşme).”

“Bir anne olduğum için de biliyorum, çocuklarda da oyun hamuru, onların gelişimi için çok faydalıdır. Çünkü bizlerin dokunsal duyuları çok daha gelişmiştir. Dokunarak bir şeyi hissetmemiz, beynimizde şekillendirmemiz çok daha kolay. Bu yüzden önce heykeli alıp sonra desende onu çizmemiz çok daha kolay olur. Çizdiğimiz şeyi çok daha iyi kavrayabiliriz. Mesela göz nerde, burun nerde, kulak nerde, ne yapıdalar bunları bilerek çizmesi çok daha kolay olur öğrencinin.” (Ö5, 06.06.2021- Bireysel Görüşme).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırma, resim-öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin desen başarı düzeylerinin artırılmasında üç boyutlu uygulamaların etkilerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Eylem araştırması yöntemiyle yürütülen araştırma, 2020-2021 eğitim öğretim yılı bahar döneminde, resim-iş öğretmenliği lisans programında farklı sınıf düzeylerinde okuyan sekiz öğrenci ile 8 haftalık uygulama süreci kapsamında gerçekleştirilmiştir. Uygulama sürecinde kil heykel çalışmaları yapılmış ve bu çalışmaların öğrencilerin desen başarıları üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında desen değerlendirme formu, yarı yapılandırılmış bireysel görüşme formu, yarı yapılandırılmış odak grup görüşme formu, öğrenci günlükleri, araştırmacı günlükleri ve video kayıtlar aracılığıyla veri toplanmıştır. Elde edilen bu veriler nitel analiz yöntemleriyle çözümlenmiştir. Araştırma sonuçları, alt amaçlar doğrultusunda dört başlık altında ele alınmış ve her bir sonuç ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılarak sunulmuştur.

Birinci Alt Probleme Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın birinci alt amacı; “üç boyutlu uygulamalar kapsamında gerçekleştirilen kil büst çalışmasının resim-iş öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin portre desenleri üzerindeki etkileri nasıldır?” sorusuyla ifade edilmiştir. Araştırmanın birinci alt amacına yönelik bulgularından elde edilen sonuçlara göre üç boyutlu uygulamalar kapsamında gerçekleştirilen kil büst çalışması, uygulamaya katılan öğrencilerinin desen başarıları üzerinde fark edilir düzeyde gelişime neden olmuştur. Ortaya çıkan bu sonuç detaylı olarak değerlendirildiğinde; tüm öğrencilerin “oran-orantı, anatomi” konusunda gelişim gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu durum, öğrencilerin uygulama öncesi desen çizimleri ile uygulama sonrası desen çizimleri arasında açıkça fark edilmektedir. Uygulama öncesi desenlerde gelişigüzel çizilen kulak, göz, burun ve boyun gibi detayların, uygulama sonrası

desenlerde daha bilinçli ve doğru şekilde çizildiği görülmüştür. Bu sonuç, üç boyutlu modellemelerin yapıldığı öğretim tekniğiyle anatomik detayların daha iyi kavrandığı, dokular arası ilişkinin daha kolay anlaşıldığı, bu vesileyle de çizilen desenlerin “*oran-orantı ve anatomi*” özellikleri bakımından gelişim gösterdiği şeklinde değerlendirilebilir.

Bu sonuç, Tilki ve Tunç’un (2016) gerçekleştirdikleri araştırma sonuçlarını da destekler niteliktedir. Tilki ve Tunç, yaptıkları araştırma ile heykel dersinde kullanılan yöntemler ve üç boyutlu objelerin, öğrencilerin formlar arasındaki yapısal özellikleri kavramalarına olanak sağlayarak çizim becerilerinin geliştirilmesine katkı sağladığı sonucunu ortaya koymuştur. Tilki ve Tunç’un gerçekleştirdikleri araştırma sonuçları, bu araştırmanın sonucuyla birlikte değerlendirildiğinde benzer sonuçlarının ortaya konduğu söylenebilir. Öte yandan Rockman (2000), insan bedeni gibi üç boyutlu formların iki boyutlu yüzeylere aktarılması (çizilmesi) konusunda, formun görseli yerine (anatomi görselleri) birincil kaynaktan (formun kendisinden) yola çıkılarak incelenmesi ve çalışılması gerektiğini ifade etmektedir. Bu yaklaşım, genellikle görseller üzerinden verilen anatomi eğitimlerinin yanlışlığına dikkat çekerken, öğretimde üç boyutlu objelerin ve modellerin kullanılmasının öğrenme süreci açısından önemine de vurgu yapmaktadır. Eğitim konusunda yapılan pek çok araştırma (Doğanay, 2017; Gözütok, 2017; Kıncal, 2002; Onan ve Ünlüsoy, 2020; Şahin ve Genç, 2014) bu yaklaşımı destekler nitelikte sonuçlar ortaya koyarak öğrenme sürecinde dokunma ve temasın rolünü üzerinde durmaktadır. Bu bağlamda, araştırma kapsamında gerçekleştirilen kil modelleme uygulamalarının, öğrencilere anatomik detaylara ait özellikleri üç boyutlu olarak görme ve analiz etme imkânı sağlamasının yanında, dokunma duyusunun da aktif olduğu modellemeler yapma imkânı sunmasından dolayı faydalı olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamında ulaşılan önemli sonuçlardan bir diğeri de öğrencilerin “*çizgisel değer, ışık-gölge ve hacim*” konularında gösterdikleri gelişimle ilgilidir. Işığın objeler üzerine geliş açısı ve şiddeti, gölgelerin oluşma şeklini, üç boyutlu formların algılanabilmesini ve hacim duygusunun oluşmasını etkileyen en önemli unsurdur. Desende de son derece önemli bir yere sahip olan ışık-gölgenin, iki boyutlu görseller üzerinden ezberlenerek öğrenilmesi, sonraki süreçlerde çeşitli yanlışların yapılmasına yol açabilmektedir. Çünkü üç boyutlu formlar üzerinde oluşan gölgeler, objenin duruş açısına ve şekilsel özelliklerine göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu nedenle, desende ışık gölgeye ait durumların ezberlenmesi yerine oluşum şekillerinin kavranması gereklidir. Bu bağlamda, araştırma kapsamında gerçekleştirilen üç boyutlu uygulamalarının, insan yüzünde oluşan ışık gölge hareketlerinin kavranmasına katkı sağladığı ileri sürülebilir. Nitekim uygulamaya katılan öğrencilere ait desenlerin tamamında çizgisel değer, ışık-gölge ve hacim konularında gelişim görülmesi bu durumun en önemli göstergesidir. Bununla beraber araştırma kapsamında ortaya çıkan dikkat çekici sonuçlardan bir diğeri de öğrencilerin “*alan kullanımı ve yerleştirme*” konularında gösterdiği gelişimle ilgilidir. Bu durum, uygulama süreciyle doğrudan ilişkilendirilememekle birlikte,

gerçekleştirilen üç boyutlu çalışmalar neticesinde öğrencilerin hacim ve form algılarının gelişmesinden kaynaklandığı ileri sürülebilir.

Araştırmanın birinci alt amacı doğrultusunda, üç boyutlu uygulamaların resim-iş öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin desen başarı düzeylerinin artmasında olumlu etkilerinin olduğu sonucu ortaya konmuştur. Bu sonuç, 8 haftalık uygulama süreci boyunca desen eğitimi verilmemiş olması bakımından ayrıca dikkat çekicidir. Öğrencilerin desen başarısını etkileyen pek çok nedenden söz edilebilir. Bu nedenler, teorik ve pratik kaynaklı olabileceği gibi öğrencilerin anlık ruhsal durumuyla da ilgili olabilir. Bu bağlamda, uygulama öncesi ve sonrası birer desen üzerinden değerlendirmelerin yapılmış olması, araştırma açısından dezavantajlı bir durum yaratıyor olsa da katılımcıların tamamında gelişim görülmüş olması uygulamanın olumlu yönde katkı sağladığının en önemli işaretidir.

İkinci Alt Probleme Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın ikinci alt amacı; *'resim-iş öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin üç boyutlu uygulamalar kapsamında yapılan kil büst çalışmasıyla ilgili görüşleri nelerdir?'* sorusuyla ifade edilmiştir. Araştırmanın ikinci alt amacına yönelik bulgularından elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin uygulamalar kapsamında yaptığı kil büst çalışmasıyla ilgili görüşleri *"olumlu düşünceler"*, *"olumsuz düşünceler"*, *"zorlanılan noktalar"* ve *"katkılar"* başlıkları altında şekillenmiştir.

Olumlu düşünceler başlığı altında ortaya çıkan sonuçlar değerlendirildiğinde öğrencilerin çalışmanın dokunma, hissetme duygularıyla olan ilişkisi üzerinde durdukları görülmüştür. Bu anlamda çalışmanın heyecan verici, faydalı ve rahatlatıcı bulunduğu görüşleri belirlenmiştir. Konuyla ilgili öğrenci ifadeleri bu sonuçları net bir şekilde ortaya koymaktadır: *"Ben daha çok resimle ilgilendim hep. Bu uygulamada kille uğraşmaktan ne kadar keyif aldığımı fark ettim. Her hafta büyük bir heyecanla geliyordum derse."* (Ö7). *"Parmakla dokunması, şekil vermesi çok rahatlatıcıydı. Çok keyif aldım."* (Ö1). Belirtilen ifadelerden de anlaşılacağı üzere üç boyutlu uygulamalar kapsamında yapılan kil büst çalışması, keyifli ve heyecanlı bulunmaktadır. Öte yandan, öğrencilerin kil heykel uygulamalarına karşı ilgilerinin arttığı, araştırma kapsamında ortaya çıkan sonuçlardandır. Bu sonuç, Yılmaz ve Gökdemir'in (2019) gerçekleştirdikleri araştırma sonuçlarını da destekler niteliktedir. Yılmaz ve Gökdemir, üç boyutlu uygulamaların, derse karşı ilgiyi artırdığı, etkinliklerden haz almayı sağladığı ve dersi eğlenceli hâle getirdiğini için önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Gerçekleştirilen kil heykel uygulamalarının, üç boyutlu formların algılayabilmesi bakımından faydalı bulunduğu tespit edilmiştir. Edwards (2014) bu bağlamda, üç boyutlu uygulamaların, biçim, derinlik, boşluk ve dokunun keşfedilmesi için eşsiz deneyimler sunduğunu vurgulamaktadır. Konuyla ilgili öğrenci görüşü de bu yaklaşımı destekler niteliktedir: *"...parmak uçlarında hissederek yapmak ayrı bir deneyimdi benim için. Desende çizerken zorlandığımız şeyleri dokunarak daha iyi*

anlayabiliriz. Parmaklarımızla onun yapısını daha kolay anlarız. Bu anlamda bu uygulama baya faydalı oldu diye düşünüyorum.” (Ö8).

Çalışmayla ilgili **olumsuz düşünceler** değerlendirildiğinde, öğrencilerin kil heykel çalışmalarının kirliliği ve bulaşabilir yapıda olmasından dolayı ev veya sınıf ortamında çalışılmasının zor olduğu, bu tür çalışmalar için atölye ortamına ihtiyaç duyulduğu görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada öğrencilerin malzemeye şekil verme ve çeşitli uzuvların modellenmesi konusunda **zorlandıkları** tespit edilmiştir. Bu durumun, katılımcı grubun kil heykel tekniği konusunda yeterince tecrübeye sahip olmaması ve yüz anatomisine dair bilgi düzeylerinin zayıf olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Araştırma kapsamında öğrencilerin, kil büst çalışmasının anatomi bilgisinin geliştirilmesine **katkı** sağladığı görüşünde hemfikir oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, gerçekleştirilen çalışmaların, yapıları detaylı ve farklı açılardan inceleyebilme, formu kavrayabilme, üç boyutlu düşünme gibi faydalar sağladığı da ifade edilmiştir.

Çapar (2006) bu konuda dokunmanın, salt görmeye göre daha etkili anlama ve kavrama olanağı sunduğunu vurgulamaktadır. Çapar’a göre bir nesneyi ya da formu bütün açılarından görüp ona dokunmak o nesne ya da forma ait bilgiye daha kolay ulaşılmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda araştırma kapsamında ulaşılan sonuçlar Çapar’ın gerçekleştirdiği araştırma sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir. Konuyla ilgili öğrenci ifadeleri de bu sonucu net bir şekilde ortaya koymaktadır: *“Yüzü oturtmakta, oranlarda, gözün yapısında falan benim sıkıntılarım vardı önceden. Ya uzun oluyordu ya yakın oluyordu... Bu çalışmada yüzü en baştan kendim yapınca, kendi elimle şekil verince daha rahat oturttuğuma başladım. Oranlarını büyüklüklerini falan daha iyi kavradım.”* (Ö1). *“Üç boyutla uğraşmak nesnelere anlamamızda kolaylık sağlıyor... Bu çalışma formu yakalama konusunda, ışık gölge konusunda bazı şeyleri daha iyi anlamamı sağladı. Nereyi gölge bırakacağımı, nereye ışık geleceğine daha kolay karar verebiliyorum şu anda portrede.”* (Ö5).

Araştırmanın ikinci alt amacı doğrultusunda, katılımcı öğrencilerin kil heykel tekniği ve yapılan uygulamalar hakkındaki görüşleri değerlendirilmiştir. Bu kapsamda öğrencilerin, kil heykel tekniğini faydalı ve keyifli buldukları anlaşılırken, anatomi bilgisinin artırılmasında da katkı sağladığı görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Üçüncü Alt Probleme Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın üçüncü alt amacı; *‘resim-iş öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin üç boyutlu uygulamalar kapsamında yapılan kil büst çalışmasının desen başarılarına olan etkileriyle ilgili görüşleri nelerdir?’* sorusuyla ifade edilmiştir. Araştırmanın üçüncü alt amacına yönelik bulgularından elde edilen sonuçlara göre, uygulamaya katılan öğrenciler, üç boyutlu uygulamalar kapsamında yapılan kil heykel çalışmalarının desen başarısının artmasına katkı sağladığı görüşündedir.

Ortaya çıkan bu sonuç detaylı olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin ağırlıklı olarak anatomi konusu üzerinde durdukları ve uygulama yoluyla anatomik detayları daha iyi kavradıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Bu görüş, öğrencilerin uygulama kapsamında yaptıkları desenlerdeki gelişimle de kendini göstermektedir.

Sanatsal anatomi, desenle birlikte plastik sanatlar alanındaki pek çok disiplinin de ihtiyaç duyduğu son derece önemli bir alandır. Konuyla ilgili yapılan araştırmaların (Akyürek ve Akkaya, 2019; Avcı, 2018; Önal, 2014; Parramon, 2012; Tilki, 2007) da dikkat çektiği bu hususa rağmen eğitim fakültelerinin resim-iş öğretmenliği lisans programlarında zorunlu veya seçmeli olarak anatomi dersinin bulunmadığı görülmektedir. Bu durum, doğal olarak anatomi eğitiminin çeşitli dersler içerisinde yüzeysel olarak işlenmesine, dolayısıyla da hatalı veya eksik bilgi sonucu desen veya desenle ilgili derslerde başarısız olunmasına yol açabilmektedir. Bu bağlamda, araştırma kapsamında gerçekleştirilen uygulamaların öğrencilere, yapıları yakından inceleme imkânı sunmasının yanında modelleme yoluyla anatomik detayları algılayabilen olanağı sunmasının, öğrencilerin anatomiye daha etkili bir şekilde öğrenmelerine destek olduğunu söylemek mümkündür.

Kil heykel çalışmalarının desen çizimine olan etkileri konusunda ortaya çıkan önemli sonuçlardan bir diğeri, uygulamanın desendeki ışık-gölge oluşumlarının anlaşılması konusundaki sağladığı katkıyla ilgilidir. Bu kapsamda, uygulamaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun, üç boyutlu olarak yapılan kil büst çalışmasıyla, insan yüzünün hangi bölümlerinde ışığın patladığını, hangi bölümlerinde gölgelerin oluştuğunu daha iyi anladıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Konuyla ilgili öğrenci ifadeleri bu sonucu net olarak ortaya koymaktadır: *“Kafatasındaki kemik yapısını modelledikten sonra oradaki girinti ve çıkıntıları, nereye ışığın dik düşüp nereye gölgenin geleceğini daha net görebildik. Gözün altındaki gölge, yanaklardaki gölge, mimik çizgilerinin oluşturduğu gölgeleri daha iyi gördük.”* (Ö1). *“Bu uygulamanın, olumlu anlamda çizime faydası olduğunu düşünüyorum. Kemik yapısını üç boyutlu olarak gördüğümüz için resimde gölge yaparken neden ve nereye gölge veya ışık gelmesi gerektiğini anlamama yardımcı oldu.”* (Ö2).

Üç boyutlu uygulamalar kapsamında gerçekleştirilen kil büst çalışmasının, anatomi ve ışık gölge konularındaki sağladığı katkılardan dolayı öğrencilerin desen çizimi konusundaki özgüvenlerinin artmasına katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca ek olarak, öğrencilerin, gerçekleştirilen uygulamalar neticesinde nesnelere üç boyutlu olarak düşünebilme becerilerinin arttığını ifade ettikleri de belirlenmiştir. Öte yandan uygulamaya katılan öğrencilerin, gerçekleştirilen uygulamaların ezberci öğretim yerine, anlayarak öğrenmeye olanak sağladığı görüşünde oldukları tespit edilmiştir. Bu sonuç, güzel sanatlar eğitimi bölümlerinin temel sorunlarından biri olan ezberci eğitim yöntemlerinin benimsendiği hazırlık kurslarının yol açtığı problemlerin aşılabilmesi bakımından oldukça önemlidir. Ayaydın'ın (2009) da vurguladığı bu sorun, resim-öğretmenliği lisans programlarında haftada 3 saat olan desen derslerinde aşılması güç bir konudur. Bu bağlamda, insan

anatomisine dair konuların detaylı olarak ele alındığı, dokular arası ilişkilerin üç boyutlu modelleme yoluyla öğrenildiği kil heykel çalışmalarının, ezberlenen yanlış bilgilerin düzeltilebilmesi için önemli avantajlar sağladığını söylemek mümkündür.

Dördüncü Alt Probleme Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın dördüncü alt amacı; *'resim-iş öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin uygulanan öğretim modelinin eğitim müfredatında olmasıyla ilgili görüşleri nelerdir?'* sorusuyla ifade edilmiştir. Bu bağlamda, uygulamaya katılan öğrencilerin tamamının gerçekleştirilen öğretim modelinin görsel sanatlar eğitimi veren programların müfredatlarında olması gerektiği görüşünde oldukları sonucunda ulaşılmıştır.

Görsel sanatlar eğitimi veren programlarda, heykel veya üç boyutlu sanat uygulamaları gibi dersler kapsamında, üç boyutlu sanat çalışmaları yapılmaktadır. Bu derslerden farklı olarak, araştırma kapsamında gerçekleştirilen uygulamada büst çalışması özelinde kil heykel tekniğiyle anatomi çalışmaları yapılmış, insan yüzünü oluşturan yapılar modelleme yoluyla detaylı olarak işlenmiştir. Gerçekleştirilen bu etkinlikler, üç boyutlu uygulamaların sağladığı avantajların yanında, görseller veya modeller üzerinden verilen anatomi eğitimlerinin aksine bizzat modellemeye dayalı olması nedeniyle farklılık göstermektedir.

Araştırma kapsamında uygulanan öğretim modelinin hangi sınıf düzeyinde olması gerektiğiyle ilgili düşünceler değerlendirildiğinde, birinci sınıf düzeyinden itibaren olması gerektiği, desen dersiyile eş zamanlı olması gerektiği, güzel sanatlar liselerinde olması gerektiği gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlardan anlaşılacağı üzere, uygulamaya katılan öğrenciler, uygulanan öğretim modelinin olabildiği kadar erken dönemde olmasının, görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin gelişimi açısından faydalı olabileceği kanaatindedir. Uygulanan öğretim modelinin, görsel sanatlar eğitimi programlarında olmasının öğrencilere sağlayabileceği katkılarla ilgili; anatomi bilgisinin etkili bir şekilde verilmesi, desen dersinin desteklenmesi, görme ve algılama kabiliyetinin gelişimi, ezbercilikten uzaklaşılması, temelin sağlam inşa edilmesi gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Eğitimin her alanının olduğu gibi sanat eğitiminin de gelişen ve değişen hayat şartlarına göre sürekli güncel tutulması ve çağın ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olması gereklidir. Ancak sanat eğitimi konusunda karşılaşılan sorunlarla ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, yaşanan sorunlara yönelik sunulan çözüm önerilerinin değişmediği, dolayısıyla sorunların çözülemediği görülebilmektedir (Kırışoğlu, 2019, s.12). Benzer şekilde, 2018 yılında güncellenen resim-iş öğretmenliği lisans programında, yaşanan sorunlara ilişkin çözümcül yaklaşımı gösterilmesi yerine atölye ders saatlerinin azaltılması dikkat çekicidir. Yeni program, ilgili alan yazının önemle üzerinde durduğu atölyede öğrenme beklentisini karşılayarak, öğrencilerin uygulama ağırlıklı öğrenim görmesini sağlar nitelikte olabilecekken, tam tersi bir durum oluşmuş, uygulamaya dayalı ders

saatlerinin azaltılması yoluna gidilmiştir (Ülger, 2019, s.1568). Bu bağlamda, konuyla ilgili yapılan araştırmalar ek olarak bu araştırmanın da ortaya koyduğu sonuçların dikkate alınarak resim-iş öğretmenliği lisans programının yeniden düzenlenmesi gereklidir. Bu düzenleme kapsamında, uygulamaya dayalı ders saati sürelerinin artırılmasının yanında ihtiyaç duyulan yeni derslerin eklenmesi sağlanabilir. Bu değişikliklerin, bu programlarda okuyan öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmelerine olumlu bir katkı sağlaması ve sanat eğitiminin niteliğinin artırılması açısından gerekli olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Akyürek, T. ve Akkaya, T. (2019). Sanatsal anatominin sanat eğitimindeki önemi: eylem araştırması. *Ulakbilge*, 7 (32), 119-148.
- Arnheim, R. (1974). *Art and Visual Perception - A Psychology of The Creative Eye*. Berkeley. University of California Press. London, England.
- Artut, K. (2018). Öğretmen Adaylarının Desen Çizimine Yönelik Problemlerin İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47(2), 492-509.
- Avcı, S. (2018). Günümüz Sanat Eğitiminde Sanat Anatomisi Dersi. *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, 20, 25-37.
- Ayaydın, A. (2009). Güzel sanatlar eğitimi resim-iş öğretmenliği anabilim dallarının sorunları ve çözüm önerileri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 30, 31-45.
- Ayaydın, A. (2010). Desen eğitiminde ölçme ve değerlendirme üzerine bir araştırma. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 159-172.
- Baybetov, B. B. (2020). A Guide for Teaching and Learning the Foundations of Drawing-Based Art. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 2 (8), 261-267.
- Bulut, Ü. (2003). Plastik sanatlar eğitiminde desen çalışmaları. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18, 21-24.
- Çapar, M. (2006). *Temel eğitimde 9-12 yaş arası çocuklarda üç boyutlu çalışmaların yaratıcılık eğitimine etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelimli, S. (2015). *Plastik sanatlar eğitiminde insan anatomisi* (2. Baskı). Literatürk Akademia: İstanbul.
- Doğanay, A. (Ed.) (2017). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Edwards, L. (2014). *The creative arts: a process approach for teachers and children* (5th ed.). Pearson Education Limited: London.
- Emrali, R. (2007). Desen için ilk ders. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (2), 255-260.
- Erol, C.Ç. ve Aytekin, C.A. (2016). Üniversite öğrencilerine yönelik desen bilgisi başarı testinin geliştirilmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (3)8, 1-12.
- Eyüboğlu, B. R. (1986). *Resme Başlarken*. Bilgi Yayıncılık. Ankara.
- Foster, W. (2007). *The Art of Basic Drawing*. USA, California: Walter Foster Publishing.

- Geçimli, S. (2012). *Plastik sanatlar eğitiminde desenin gücü*. Aybil Yayınevi: Konya.
- Gençer, H. (2011). *Güzel sanatlar ve spor liselerinde görsel sanatlar dersinde plastik sanat elemanlarından çizginin çocuğun yaratıcılığına etkisi (Kırıkkale örneği)*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gözütok, F. D. (Ed.) (2017). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- İmamoğlu, G. (2004). Güzel sanatlar eğitimi resim bölümlerinde desen dersinin sorunlarına yönelik bir araştırma. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi*, 5 (2), 261-270.
- Johnson, A. P. (2019). *Eylem araştırması el kitabı* (Y. Uzuner, M. Ö. Anay, Çev.) (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kavuran, T. (2005). Eğitim fakülteleri resim-iş öğretmenliğinde desen derslerinin uygulanmasında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Öneri Dergisi*, 6 (23), 317-323.
- Kıncal, R. Y. (2002). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Erzurum: Eser Ofset.
- Kırıçoğlu, O.T. (2019). *Sanatta eğitim: görmek, anlamak, yaratmak* (4.Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev.) (3. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Miles, M.B. ve Huberman, A.M. (2015). *Nitel veri analizi* (S. Akbaba ve A. Ersoy, Çev. Ed.) Ankara: Pegem Akademi.
- Mills, G. E. (2011). *Action research, a guide for teacher researcher* (4. Baskı). Kanada: Pearson.
- Ocak, G. (2020). *Eğitimde eylem araştırması ve örnek araştırmalar* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Onan, B.C. ve Ünlüsoy, M. (2020). Three-dimensional works designed for schools without studios: a multiple-case study. *Journal of Education and Learning*, 9(6), 133-145.
- Önal, T. (2014). *Üniversite öğrencilerinin yüz antropometrik ölçümlerinin artistik anatomi açısından fotografik analiz yöntemleriyle değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Parramon, J. M. (2007) *Sanatçılar için insan anatomisi* (çev. Selva Suman). Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Parramon, J. M. (2012). *İnsan figürü çizimi* (11. Baskı) (çev. Gönül Sipahi Çapan). Remzi Kitapevi, Ankara.
- Rockman, D. A. (2000). *The Art of Teaching Art, A Guide for Teaching and Learning the Foundations of Drawing-Based Art*. İngiltere: Oxford University Press.
- Saraçoğlu, A. S. ve Eranlı, A. K. (2019). *Eğitimde eylem araştırmaları*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Şahin, Ç. ve Genç, S. Z. (Ed) (2014). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. İstanbul: Paradigma Akademi Yayınları.
- Taşkesen, S. (2017). *3d Modelleme Programları ve Figür İmajlarının Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Desen Dersi Başarılarına ve Motivasyon Düzeylerine Etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Tilki, R. (2007). *Desen dersinde, anatomik özelliklerin kavranabilmesi bağlamında üç boyutlu objelerin kullanılmasının önemi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Tilki, R., ve Tunç, Ö. A. (2016). The contribution of sculpture courses in drawing methods to the perception of three-dimensional (3d) objects and to the process of applying the objects on two-dimensional (2d) surfaces. In *Arts And Music In Cultural Discourse. Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (193-200)*.
- Tversky, B. (1999). *What does drawing reveal about thinking?*. USA: Stanford University.
- Ülger, K. (2019). Yeni resim iş öğretmenliği lisans programının (2018) uygulamaya dayalı dersler açısından öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme gelişimleri üzerine etkisinin incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(4), 1561-1573.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. ve Gökdemir, M.A. (2019). Görsel sanatlar dersinde efsanelerin üç boyutlu çalışmalar üzerine etkisi (6. Sınıf örneği). *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 386-400.

THE EFFECTS OF THREE-DIMENSIONAL ARTWORK ON IMPROVING THE DRAWING SKILLS OF VISUAL ARTS PRE-SERVICE TEACHERS

EXTENDED ABSTRACT

Drawing, considered one of the essential pillars of visual arts education, is widely recognized by many artists as an indispensable element of art instruction. Despite its importance, research has revealed various issues related to drawing classes in art educational institutions. When examining the research on this topic, it becomes evident that a significant challenge in drawing classes is the accurate perception and successful transfer of three-dimensional forms (anatomy, volume, depth) onto a two-dimensional surface. While there are several theoretical and practical reasons behind this problem, it can be attributed to the limitations of solely relying on the sense of sight to adequately grasp three-dimensional and complex subjects, such as the human figure. Research on learning emphasizes the connection between the learning process and sensory organs, highlighting that effective learning occurs through multiple sensory interactions. Based on this approach, it is hypothesized that teaching anatomy, a crucial aspect of drawing education, through three-dimensional applications involving not only the sense of sight but also touch and feel can enhance students' ability to perceive and comprehend forms, thus elevating their drawing skills. In this context, a model-based anatomy teaching method was tried and its role and effects on the drawing achievement of students in the visual arts education undergraduate program were investigated. This original and significant research aimed to determine the effects of three-dimensional practices on improving drawing skills of students in the visual arts education program. To achieve this goal, the following questions were addressed:

1. What are the effects of the clay bust study, conducted within the scope of three-dimensional practices, on the portrait drawings of students in the visual arts education program?
2. What are the opinions of students in the visual arts education program regarding the clay bust study conducted within the framework of three-dimensional practices?
3. What are the views of students in the visual arts education program concerning the effects of the clay bust study on their drawing achievements?
4. What are the opinions of students in the visual arts education program regarding the inclusion of the applied teaching model in the educational curriculum?

This research was conducted using the action research method, a qualitative research approach. The main characteristic that distinguishes action research from other research models is its flexibility, allowing for the possibility of making new interventions throughout the implementation and evaluation stages until the process is concluded. Thus, the reason for conducting this research as action research was to test the model designed to solve the problems encountered in the perception of

anatomy and three-dimensional structures in drawing education and to develop alternative practices to address any issues that may arise during the trial process. The research group consisted of eight students from different class levels enrolled in the Department of Fine Arts Education, Painting-Teaching Branch, at Bartın University's Faculty of Education during the 2020-2021 academic year. The research was conducted during the spring semester, following an 8-week action plan. Data were collected through the Drawing Evaluation Form, Semi-Structured Individual Interview Form, Semi-Structured Focus Group Interview Form, Researcher Journals, Student Journals, and Video Recordings. The data obtained were analyzed using content analysis, a qualitative analysis method.

The findings regarding the first sub-problem revealed that the activities conducted within the scope of the implementation led to a positive improvement in the students' drawing skills. The opinions of the students regarding the implementation were explored in the second sub-problem. In this context, it was observed that the students generally expressed positive views about the activities, considering them relaxing, enjoyable, and beneficial. The third sub-problem focused on the effects of the implemented practices on the students' drawing achievements, and the findings indicated that the students believed the activities had positive effects on understanding anatomical structures, three-dimensional thinking, and reinforcing what they already knew. Lastly, the fourth sub-problem addressed the students' views on including the applied teaching model in art education curricula. According to the findings, the students emphasized the importance of incorporating such practices into the curriculum as early as possible. Based on the results obtained from this research, the clay bust study conducted within the scope of three-dimensional practices significantly contributed to the students' drawing achievements. These results were further supported by the students' opinions, highlighting the benefits of the implementation and its impact on their drawing success. Additionally, the findings suggest that activities such as these should be included in art education curricula from an early stage to enhance students' drawing skills effectively.